

ÁTFORDÍTOTT PECSÉT ZÁGON BERTALAN EMLÉKÉRE

(1942. Zombor – 2001. Budapest)

Életét visszaadta..., eltávozott, elhunyt, meghalt. Tudjuk, hogy nem igaz. Mert elpusztult. A „kialkudott forradalom” darálója és a sorscsapások együtt végeztek vele.

Önéletrajz. Magyar Művelődési Intézet Évkönyve, 1993–1994.

Édesapja képzőművész pedagógus, Szigetvár város díszpolgára volt, édesanyja ugyancsak pedagógus, a hazai művelődési intézményhálózat egyik baranyai alapítója. Iskoláit Szigetváron, Pécsen és Szombathelyen végezte. 1965-ben szerzett népművelés-könyvtár szakon diplomát. 1965–1970-ig a Somogy Megyei Művelődési Központ munkatársa volt. Főiskolai és kaposvári éve alatt jobbra a vizuális kultúrával, képzőművészettel foglalkozott, fotózott, rajzolt, tervezett díszletet, színházi plakátot, könyvborítót, s vállalati reklámot. Grafikával számos egyéni és csoportos kiállításon szerepelt itthon és külföldön. 1970-ben került Budapestre, az akkori Népművelési Intézethez munkatársként, majd a Vizuális Művészeti Osztály csoportvezetője, illetve osztályvezető-helyettes lett. Vizuális kultúra oktatásával, ehhez kapcsolódó kiadványok (lapok, sorozatok) szerkesztésével foglalkozott. Fontosnak tartotta a két és többoldalú nemzetközi kapcsolatok kialakítását, konferenciák, alkotótelepek szervezését, a személyek, alkotóközösségek egymással való megismertetését, és az alkotások cseréjét.

Jómagam 1974 szeptemberétől dolgoztam a Népművelési Intézet Kutatási osztályán. A Vitányi Iván vezette cég életre szóló élmény volt, hiszen együtt dolgoztunk ott sokan, akik a szellemi és politikai élet mai teljes palettáján megtalálhatóak. **Zágon** (így emlegettük és **Bercinek** hívtuk) nem tartozott Vitányi Iván szűkebb, intézeti szellemi köréhez (az „óvodához”, ahogy a Lukács-iskola mintájára élceltek minket), ám többes számban mondhatom, hogy tiszteltük és értékeltük munkáját.

Közben hallgatott szociológiát, esztétikát, menedzselte az alternatív kultúrát művelő közösségeket.

Közelebről a Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetében ismertem meg. A Pozsgay Imre, Huszár Tibor és Bánlaky Pál által kitalált intézetben a reform kulturális kádereképzése folyt. Akkor jól ismert vagy később ismertté vált személyek és személyiségek voltak a hallgatók és előadók. Ott is mindenféle reformer előfordult. Az 1982/83. tanévben a „Művelődés-politikai vezető továbbképző tanfolyam” hallgatója volt.

Szakedolgozatát „A film, amatőr film társadalmi szerepe, funkciója és funkciózavarai” címmel írta. E dolgozatban az amatőr film társadalmi státuszát, sajátosságait elemezte, a közösség és az alkotók nézőpontjából. Bemutatta, hogy az amatőr film azért sajátos közlési forma, mert közvetlen kapcsolata van a közönséggel és a szereplőkkel. A tanulmány foglalkozott a klubmozgalommal, az amatőr filmes képzés módszereivel és a filmes animációval is.

1983 decemberében közéleti szerepet vállalt, s a vállalkozó típusú önkormányzati modell, az öngazgatási autonómia megteremtésén dolgozott.

Megkapta a társadalmi-közéleti feladatvállalás befővóját: 1983. december 1. – 1984. július 1. között az I. ker. Tanács VB elnökhelyettese, majd 1984. július 1. – 1990. szeptember között elnöke volt. A rászakadt munkát szívósan, tisztességesen végezte. Modernizált.

1990–1992. között a Kulturinnov igazgatói tanácsadója volt, valamint egy ingatlanforgalmazási, beruházási kft. vezetője.

Időközben én a Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetének igazgatóhelyettese lettem (pártonkívüliként). 1989-ben a céget átkényszerítették vállalattá, így született a Kulturinnov Kulturális Innovációs és Továbbképző Vállalat. Zágon nem mutatta, hogy miért és miként viselte meg a rendszerváltás. Állása nem volt. Az átalakult cég igazgatójaként teljesen természetes volt, hogy szerződéses állást kínáljak neki, amelyből két évi együtt dolgozás kerekedett. A zengzetes cím (igazgatói tanácsadó) tartalmilag is igaz volt ugyan, ám nem lelta a helyét. Szótlan volt. Tartózkodó. Szorongó. Úgy éreztem, hogy úgy érzi: segítenek rajta, és neki produkálnia kellene valamit. Sohase beszéltünk erről, de lelkiileg közel kerülünk. Az épülettel, a vári kapcsolatokkal összefüggő ügyeket intézett; Lilliput vasutat terveztünk; szervezeti és működési szabályzat mintákat elemzett. Segített mindenben, amire nem volt munkatárs. Ez volt az a korszak, amikor a cég vállalkozói megélhetéséért küzdöttünk. A szívós és máig ható, tervezett munka mellett belekaptunk mindenbe, amivel tisztességesen pénzt lehetett keresni. Egyik rendezvényünk támogatását egy cég úgy vállalta, hogy a terméke ismertetőjét a meghívóval postázzuk; a jelentkezési címhez üssük a mi pecsétünket, és az így szerzett megrendelők után majd százalékot fizet. Örök emlék, ahogy a titkárságon Zágon szótlanul pecsételi a több száz szórólapot. Egyetlen jelentkező volt: a közművelődés nagy

öregjének, Harsányi Istvánnak a felesége, a telefonon is határozott Lenke néni. Őt érdekelte az ajánlat. Telefonálását azzal zárta: „Na, szóval csak azt akartam mondani, hogy átfordítva volt ráítve a pecsét...” Bizony, a tartalék példányokon is fejjel lefelé. Ez a sokszor kacagva emlegetett történet bizony megrázott. Világossá vált, hogy Zágon széklábat farag, és sok-sok értelmes emberrel együtt, méltánytalanul nem találja a helyét. A társadalom nevében intézkedők nem találják az ő helyüket. A mi helyiinket? Megvan a cetli, mert megnyugtató volt a beszélgetés.

Zágon 91.12.11.

1. F & P Kft. jön létre; ügyv. ig. ép. ip. kivitelezés; belső berendezések; főváll.; iroda hely átal.
2. Várgondnokságban szerepet vállal.

A Kulturinnoból Magyar Kultúra Alapítvány lett. Kiállításokat is szerveztünk. 1996.09.09. – 09.22.: Zágon Zsófia emlékezetesen szép, nemezképek kiállítása. Jó megjelenésű, lassan kisimuló idegzettű szülőkkel sűrög-

tünk a megnyitón. A lebontás után éppen telefonálni akartam, meggratulálni a családot. Munkatársam nem hívta őket, közölte Zsófia tragikus halálát.

1992-ben visszacsábították régi tetthelyére (többszöri korábbi kísérlet után), hol feladata a két évig erkölcsi, jogi és anyagi bizonytalanságban lévő Népi Iparművészeti Tanács intézetéhez történő integrálásból adódó újraélesztése lett. Az Intézet Népi Iparművészeti Osztályának vezetője.

Az átfordult pecsétéhez már csak a következő sorscsapás kellett. Íme, hozzájárult a tudomány fejlődéséhez: lehet elemezni, hogy a csontráknak mennyiben oka a társadalmi gyűrás és a családi tragédia.

Megnyugtató jelenségként emlékszem rá; bíztam benne; tiszteltem; szorongva gondoltam sorsára. Már semmit se tehet, tehát nyugszik békében. Mi még nem nyugszunk, és eltűnődünk, lehetne-e netán megmenteni egymást?

Dr. Koncz Gábor

